

Ante Birin
Abelina Finek
Darko Finek
Željko Holjevac
Maja Katušić
Tomislav Šarlija

Povijest 7

Radna bilježnica iz povijesti za sedmi razred osnovne škole

4. izdanje

2024.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb
Nova Ves 23a

Za nakladnika

Ivan Petric

Glavna urednica

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednici

dr. sc. Ante Birin
Tomislav Šarlija, prof.

Izvršna urednica

Božana Sliško, prof.

Recenzenti

Bojana Perko, prof.
Sven Vukušić, prof.

Lektura i korektura

Kristina Ferenčina

Likovno i grafičko oblikovanje

Zo Dizajn
Dalibor Ferenčina

Izrada zemljovida

Tri, dva, jedan d. o. o.

Fotografija

shutterstock.com, arhiva Alfe

Ilustracije

Marina Ćurković, prof.

Tehnička priprema

Alfa d. d.

Tisak

Tiskara Zrinski d. o. o.

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU.

Drugi obrazovni materijal odobrila je Agencija za odgoj i obrazovanje od **25. veljače 2020.:** **KLASA: 602-09/20-01/0076,**
URBROJ: 561-05/13-20-03

© Alfa

Ova radna bilježnica, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Draga učenice, dragi učenice,

pred tobom je radna bilježnica *Povijest 7* koja će ti pomoći u učenju i radu. Naime, redovitim rješavanjem zadataka tvoje će znanje biti cjelovito i obogaćeno novim spoznajama. Bili smo vrijedni i nastojali smo kreativno osmisliti raznovrsne zadatke, a ovim putem pozivamo i tebe na izražavanje kreativnosti, aktivno učenje i kritičko promišljanje.

Zadatci raznovrsnog tipa vode te gradivom iz zavičajne, nacionalne i svjetske povijesti, uvode te u zanimljiv svijet povjesničara, istraživača koji otkriva priče iz prošlosti. Križaljke, rebusi, slijepi zemljovid i povijesni izvori bit će tvoj saveznik u svladavanju nastavnog sadržaja, kao i vježba za cjeloživotno učenje.

Kreni jer stara izreka kaže: „Što možeš danas, ne ostavljaj za sutra.”

Tvoji autori

SADRŽAJ

I. DRUŠTVENE I POLITIČKE PROMJENE DO BEČKOG KONGRESA

1. DOBA PROSVJETITELJSTVA
Prosvjetiteljstvo donosi novosti 6
2. HRVATSKE ZEMLJE U VRIJEME
DVORSKOG – PROSVIJEĆENOG
APSOLUTIZMA
Hrvatske zemlje u drugoj
polovini 18. st. 9
3. AMERIČKI RAT ZA NEOVISNOST,
FRANCUSKA REVOLUCIJA I
NAPOLEONOVO DOBA
Nastanak Sjedinjenih Američkih
Država 14
Francusko društvo uoči revolucije 19
Revolucija donosi promjene 22
Nastavak i kraj revolucije 26
Europa u vrijeme Napoleona
Bonaparte 29
Novi europski poredak – Bečki
kongres 33
4. FRANCUSKA VLADAVINA U
HRVATSKIM ZEMLJAMA
Hrvatske zemlje pod francuskom
vlašću 36

II. INDUSTRIJALIZACIJA I DRUŠTVO

5. INDUSTRIJSKE REVOLUCIJE –
RAZVOJ GRADOVA I RADNIČKO
PITANJE
Prva industrijska revolucija 40
Gradovi su postali veći 42
Radništvo i radnički pokreti 45
6. TRIJUMF ZNANOSTI I
TEHNOLOGIJE I NJIHOVA
PRIMJENA U KAPITALIZMU
Industrijalizacija se širi 48
7. INDUSTRIJALIZACIJA HRVATSKE
Industrijalizacija hrvatskih
krajeva 53
8. GOSPODARSKE I DEMOGRAFSKE
PROMJENE NA PRIJELAZU 19. I
20. STOLJEĆA
Migracije Hrvata i ostalih
europskih naroda do početka
20. stoljeća 56

III.

DOBA NACIJA

9. IDEOLOGIJE 19. STOLJEĆA. OBLIKOVANJE HRVATSKE NACIJE	
Konzervativci, liberali i demokrati. Nacionalni pokreti	58
10. HRVATSKI NARODNI PREPOROD	
Pretpreporodno doba u Hrvatskoj	61
Hrvatski narodni preporod	64
Narodni preporod među Hrvatima izvan Banske Hrvatske	68
11. REVOLUCIJE 1848./49. STVARANJE NACIJA I NACIONALNIH DRŽAVA	
„Proljeće naroda” – revolucije 1848.	71
Odjek revolucije 1848. u Hrvatskoj	74
Europa u drugoj polovini 19. stoljeća	76
12. USPON SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA (IZBORNA TEMA)	
Širenje SAD-a. Građanski rat	81
13. UMJETNOST MODERNOG DOBA – SLIKARSTVO, GLAZBA, KNJIŽEVNOST	
Kultura, umjetnost i svakodnevnica tijekom 19. stoljeća	84
Kultura u Hrvatskoj potkraj 19. i na početku 20. stoljeća	86

IV.

HRVATSKA U DRUGOJ POLOVINI 19. STOLJEĆA

14. TEMELJ MODERNE HRVATSKE: IZGRADNJA HRVATSKOG GRAĐANSKOG DRUŠTVA	
Hrvatska u vrijeme novog apsolutizma	88
15. PARLAMENTARNI ŽIVOT U HABSBURŠKOJ MONARHIJI I HRVATSKIM ZEMLJAMA. OD LISTOPADSKJE DIPLOME DO PRVOG SVJETSKOG RATA	
Hrvatska u Austro-Ugarskoj Monarhiji	92
Modernizacija Hrvatske u vrijeme Ivana Mažuranića	96
Hrvatska potkraj 19. stoljeća	99
Hrvatska na početku 20. stoljeća	102

V.

SVIJET POTKRAJ 19. I NA POČETKU 20. STOLJEĆA

16. VELIKE SILE U BORBI ZA MOĆ I UTJECAJ – PRIMJERI (IZBORNA TEMA)	
Interesi velikih sila u jugoistočnoj Europi	104
Imperijalizam i kolonijalizam	107
17. VOJNO-POLITIČKI SAVEZI I ODNOSI MEĐU DRŽAVAMA	
Vojno-politički savezi i krize uoči Prvog svjetskog rata	109
18. PRVI SVJETSKI RAT: IZMJENA GRANICA U EUROPI	
Veliki rat – Prvi svjetski rat	112
Nastavak i završetak Prvog svjetskog rata	115
Hrvatska u Prvom svjetskom ratu	118
Raspad Austro-Ugarske i nastanak Kraljevstva SHS	121

I. DRUŠTVENE I POLITIČKE PROMJENE DO BEČKOG KONGRESA

1. DOBA PROSVJETITELJSTVA

Prosvjetiteljstvo donosi novosti

1.

Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte upiši ispravljene tvrdnje.

- a) Prosvjetiteljstvo se javlja u okrilju plemićkog i građanskog sloja.
- b) Prosvjetiteljstvo se javlja u Europi i Sjevernoj Americi u 17. i 18. stoljeću.
- c) Prosvjetiteljstvo se najprije javlja u Engleskoj.
- d) Jedna je od glavnih značajki prosvjetiteljstva kritika svih društvenih pojava.
- e) Temeljna postavka prosvjetiteljstva jest vjera u ljudski razum.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

1. _____

2. _____

2.

Analiziraj ideje i stavove prosvjetitelja tako da popuniš sljedeću tablicu.

	STAVOVI PROSVJETITELJA
o položaju čovjeka u društvu	
o ljudskim pravima i slobodama	
o vjeri	
o društvenom uređenju i vlasti u državi	

Prouči stavove prosvjetitelja iz popunjene tablice. Promisli i zaključi jesu li oni napredni ili nazadni. Obrazloži svoje mišljenje.

3. Objasni ulogu obrazovanja u vrijeme prosvjetiteljstva.

4. Jedna od glavnih tekovina prosvjetiteljstva jest prva enciklopedija. Posjeti školsku knjižnicu, a knjižničara/knjižničarku zamoli da ti pokaže neku enciklopediju i da te pouči osnovnim značajkama enciklopedijskih izdanja. Saznanja iz tog posjeta pretoči u kratak sastavak.

5. Iz ponuđenih tvrdnji odaberi i zaokruži one koje opisuju načela prosvjetiteljstva (5 tvrdnji).

*važnost obrazovanja – opće dobro – zaštita životinja – jednakost građana – plemićka prava –
sloboda govora – privilegije i povlastice – vjerske slobode – porezi*

Iz izdvojenih tvrdnji odaberi jednu koju smatraš aktualnom i danas. Objasni svoj odabir.

6.

Riješi rebus.

Rješenje: _____

Prosvjetitelji su smatrali da je republika s trodiobom vlasti najpravedniji politički sustav.

Kako izgleda dioba vlasti u Republici Hrvatskoj?

7.

Vladare prosvijećene apsolutiste iz lijevog stupca poveži sa zemljama kojima su vladali iz desnog stupca tako da na crte upišeš odgovarajuće redne brojeve.

Marija Terezija _____

1. Pruska

Katarina II. Velika _____

2. Habsburška Monarhija

Fridrik II. Veliki _____

3. Rusija

8.

Objasni razliku između apsolutističkih vladara i vladara prosvijećenih apsolutista.

2. HRVATSKE ZEMLJE U VRIJEME DVORSKOG – PROSVIJEĆENOG APSOLUTIZMA

Hrvatske zemlje u drugoj polovini 18. stoljeća

1.

Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Plavo oboji hrvatske zemlje koje su se nalazile u sastavu Mletačke Republike.

Crveno oboji hrvatske zemlje koje su se nalazile u sastavu Habsburške Monarhije.

Žuto oboji Dubrovačku Republiku.

Vodoravnim crtama iscrtaj područje Vojne krajine.

Okomitim crtama iscrtaj područje triju županija koje su obnovljene u vrijeme Marije Terezije.

Upiši na zemljovid imena tih županija.

Upiši na zemljovid imena triju županija koje su činile Bansku ili Civilnu Hrvatsku.

2.

Ponuđene pojmove razvrstaj u tablicu (tri su okvira višak).

obnovljene slavonske županije – osnivanje pučkih škola na narodnom jeziku – podjela na okruge –
njemački službeni jezik – modernizacija studija medicine – obavezno školovanje djece –
ukinuće torture – vjerska tolerancija – urbari – osnutak Hrvatskog kraljevskog vijeća – poboljšani
uvjeti u bolnicama

REFORME	MARIJA TEREZIJA	JOSIP II.
uprava i administracija		
obrazovanje		
zdravstvo		
sudstvo		
Crkva		

3.

Riješi rebus.

2, 3

”

Rješenje: _____

Objasni kako je Marija Terezija poboljšala položaj seljaštva.

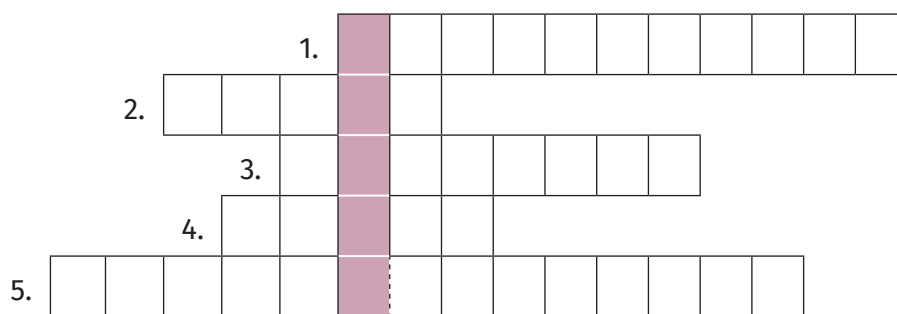
Nabroji gospodarske reforme Marije Terezije i Josipa II.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći odgovoriti na pitanja postavljena ispod križaljke.

1. Ime jedne od županija koju je obnovila Marija Terezija.
2. Otac Marije Terezije – _____ VI.
3. Dio Istre pod habsburškom vlašću – _____ knežija
4. Glavni grad mletačke Dalmacije.
5. Jedina žena na habsburškom prijestolju.

Rješenje: _____

Kako se zvala prva hrvatska vlada?

Tko joj je bio na čelu?

Gdje se nalazilo njezino sjedište?

6. Objasni razloge neuspjeha reformi cara Josipa II.

7. Izdvoji načine na koje su se prosvjetiteljske ideje širile hrvatskim zemljama.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

8. Popuni sljedeću tablicu služeći se podacima dostupnim u udžbeniku i vlastitim dodatnim istraživanjem.

	IME I PREZIME	NAZIV DJELA ILI VRSTA DJELA	MJESTO DJELOVANJA ILI PODRIJETLO
slikar	Ivan Krstitelj Ranger		
književnik			
		<i>Satir iliti divji čovik</i>	
glazbenik			
znanstvenik			Dubrovnik

Osim toga, Slavonijo moja,
 jedna ima još falinga tvoja,
 jer u tebi još ljudi imade,
 koji dobro govorit ne znade.
 (...) Jer ti nejmaš ni ortografije,
 to jest knjige od pravopisanja
 i od riči pravogovorenja,
 koja uči lipo govoriti,
 pravo pisat, a još bolje štiti.
 Ti imadeš i pametnih ljudi,
 ali neće da se nitko trudi, (...)

(...) Jer Slavonac ne da svoje dice,
 da se idu učiti A, B, C,
 nego ima običaj ovaki:
 kad mu rekneš, odgovori svaki:
 „Ni moj otac nije znao štiti,
 al je mogo malo bolje piti;
 naši stari nisu pisat znali,
 al su bolje neg mi sastajali”.
 O Slavonče! ti se vrlo varaš,
 kojigod mi tako odgovaraš.

(Matija Antun Relković, *Satir iliti divji čovik*, 4-5)

O kojem području Hrvatske govori pjesnik?

Objasni kakav problem iznosi.

Kakav je bio stav nekih Slavonaca prema problemu koji pjesnik iznosi?

Podržavaš li njihov ili pjesnikov stav? Obrazloži svoje mišljenje.

3. AMERIČKI RAT ZA NEOVISNOST, FRANCUSKA REVOLUCIJA I NAPOLEONOVO DOBA

Nastanak Sjedinjenih Američkih Država

1. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć zemljovida i na zemljovidu.

Crveno oboji područje 13 kolonija.

Zeleno oboji područje koje je SAD dobio Mirom u Parizu.

Kosim crtama iscrtaj područje prve britanske kolonije u Sjevernoj Americi.

Na odgovarajuće crte upiši **(jedna je crta višak)**:

- prvo naselje britanskih kolonista u Americi
- grad u kojem je izbio pobuna kolonista 1773.
- grad u kojem je proglašena neovisnost SAD-a.

2. Svakom od pojmova iz lijevog stupca pridruži po četiri pojma iz desnog stupca. Koristi različite boje.

sjeverne kolonije	plantaže
	stočarstvo
	trgovina krznom i kožom
	uzgoj duhana
južne kolonije	uzgoj pamuka
	uzgoj žita i kukuruza
	robovi
	manji posjedi

3. Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slovo ispred **netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte upiši ispravljene tvrdnje.**

- a) Britanska kolonijalna politika težila je gospodarskom napretku Amerike.
- b) Sedmogodišnjim ratom Britanci su učvrstili svoj položaj na američkom tlu.
- c) Uzrečica *Nema oporezivanja bez predstavljanja!* ponajbolje opisuje francusko-britanski odnos.
- d) Iako su bile podređene britanskoj kruni, britanske su kolonije u Americi tijekom stoljeća uspjele razviti određen stupanj samostalnosti.

ISPRAVLJENE TVRDNJE:

- 1. _____
- 2. _____

4. Na temelju ponuđenih ključnih pojmova opiši događaj poznat kao Bostonska čajanka.

britanska vlada – Istočnoindijska kompanija – čaj – 1773. – monopol – kolonisti – nezadovoljstvo – bostonska luka – Indijanci

5.

Analiziraj Deklaraciju neovisnosti tako da popuniš sljedeću tablicu.

	Deklaracija neovisnosti
datum	
mjesto	
tvorac	
glavna odluka Deklaracije	
Kakve ideje zagovara?	
Na koji će dokument utjecati?	

6.

Riješi rebus.

Rješenje: _____

7.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni za što su se zalagali federalisti, a za što antifederalisti.

Kako je državu uredio Ustav SAD-a iz 1787.?

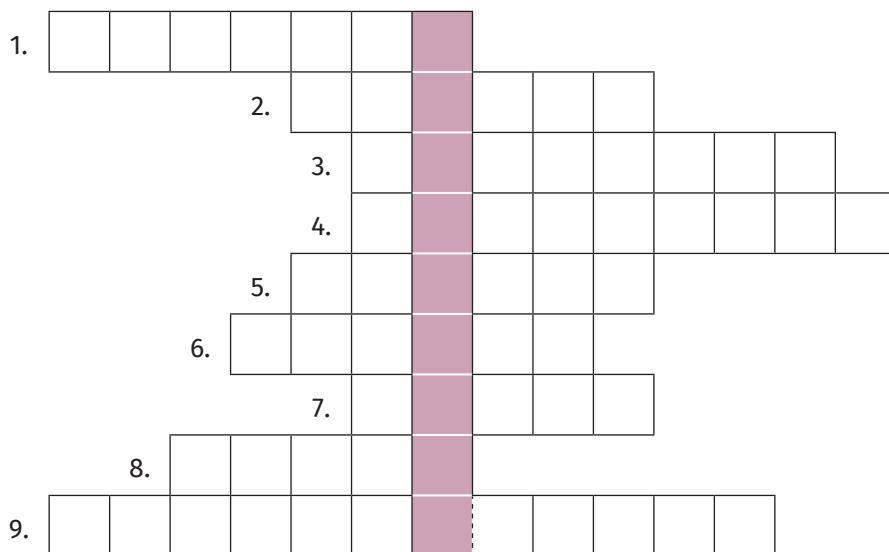
Analiziraj podjelu vlasti u SAD-u tako da popuniš sljedeću tablicu.

		zakonodavna vlast
	Vrhovni sud	

8. Riješi križaljku.

U označenom okomitom stupcu krije se pojam koji će ti pomoći odgovoriti na zadatak postavljen ispod križaljke.

1. Isključivo pravo na trgovinu, tržišni
2. Ime prvog američkog predsjednika Washingtona.
3. Imao izvršnu vlast u američkim kolonijama, britanski
4. Prva britanska kolonija u Sjevernoj Americi.
5. Grad uz koji vežemo „čajanku” 1773.
6. Kontinent s kojeg su u Ameriku dopremani robovi.
7. Biljka, rasla na velikim plantažama u južnim kolonijama pod britanskom vlašću u Sjevernoj Americi.
8. Biljka, rasla na velikim plantažama u južnim kolonijama pod britanskom vlašću u Sjevernoj Americi.
9. Biljka, rasla na velikim plantažama u južnim kolonijama pod britanskom vlašću u Sjevernoj Americi.

Rješenje:

Jedna od dviju francuskih kolonija u Sjevernoj Americi: _____.

Pročitaj povijesni izvor i odgovori na pitanja.

Prvih deset amandmana (izmjena i dopuna) u Ustavu SAD-a naziva se Povelja o pravima (*Bill of Rights*).

Prvi amandman glasi:

Kongres ne smije donijeti nikakav zakon koji se odnosi na ustanovljavanje religije, ili zabranjivanje njezina slobodnog prakticiranja; ili uskratiti slobodu govora ili tiska; ili pravo građana na mirno okupljanje, te da od Vlade traže ispravljanje nepravdi.

(<http://www.ushistory.org/documents/amendments.htm#amend01>)

Koja su prava zajamčena Prvim amandmanom?

Postoje li sličnosti s prosvjetiteljskim idejama? Obrazloži svoj odgovor.

Francusko društvo uoči revolucije

1.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Francusko je društvo u drugoj polovini 18. stoljeća bilo podijeljeno u pet staleža. DA – NE

Pučanstvo (seljaštvo, građanstvo, radništvo, vojnici) je činilo Treći stalež. DA – NE

Osnovu položaja pojedinca u društvu činilo je školovanje i osobna sposobnost. DA – NE

Društveno uređenje na području Francuske naziva se starim poretom. DA – NE

2.

Objasni i dokaži tvrdnju da su unutar svakog od triju staleža postojale razlike.

3.

Promotri karikaturu i odgovori na pitanja.

Promisli i zaključi što prikazuje ova karikatura.

U odgovarajući okvir upiši koga predstavlja svaka od triju osoba na karikaturi.

U kojoj se mjeri prikaz na karikaturi poklapa s navodima iz teksta u udžbeniku? Objasni svoj odgovor.

4.

Zaokruži slova ispred netočnih odgovora (dva su netočna odgovora).

Gospodarske prilike u Francuskoj druge polovine 18. stoljeća obilježili su:

- a) glad
- b) porast općeg blagostanja
- c) iscrpljena državna blagajna
- d) raskošni i raskalašeni život dvora Luja XVI.
- e) uspješna porezna reforma.

5.

Pojmove s popisa razvrstaj u posljedični niz.

ukinuta podjela žita – glad – nestanak kruha – porast cijena – slaba žetva